

**X KONGRES
ZARZĄDZANIA
OŚWIATĄ**

23-25 WRZEŚNIA 2015

WROCLAW
CENTRUM
KONGRESOWE
POLITECHNIKI
WROCLAWSKIEJ

**Dyskusja
nad
egzaminami zewnętrznymi**

Egzaminy były już dawno . . .

Egzaminy są i teraz (w bardzo wielu krajach)

Dyskusja nad egzaminami zewnętrznymi Egzaminy - puszka Pandory czy złoty środek?

Pytania (problemy) do dyskusji:

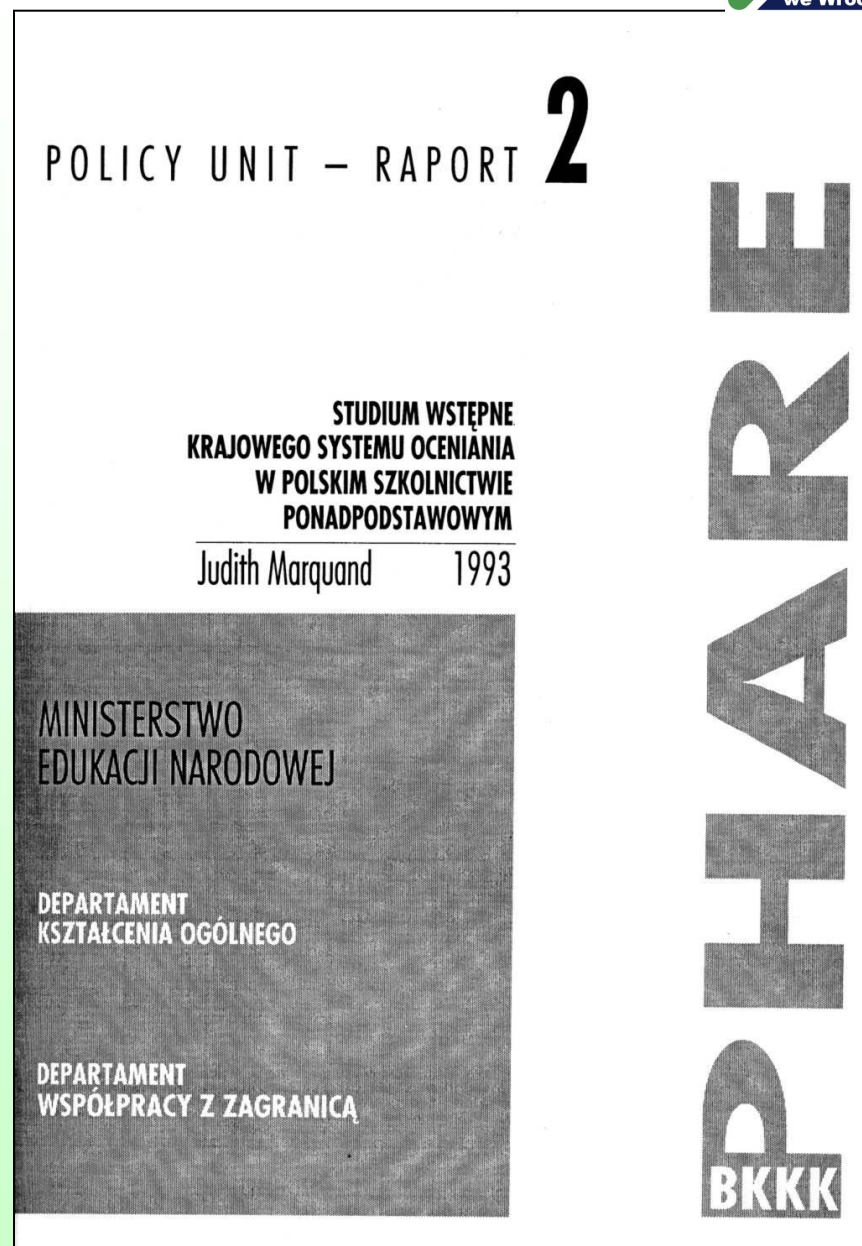
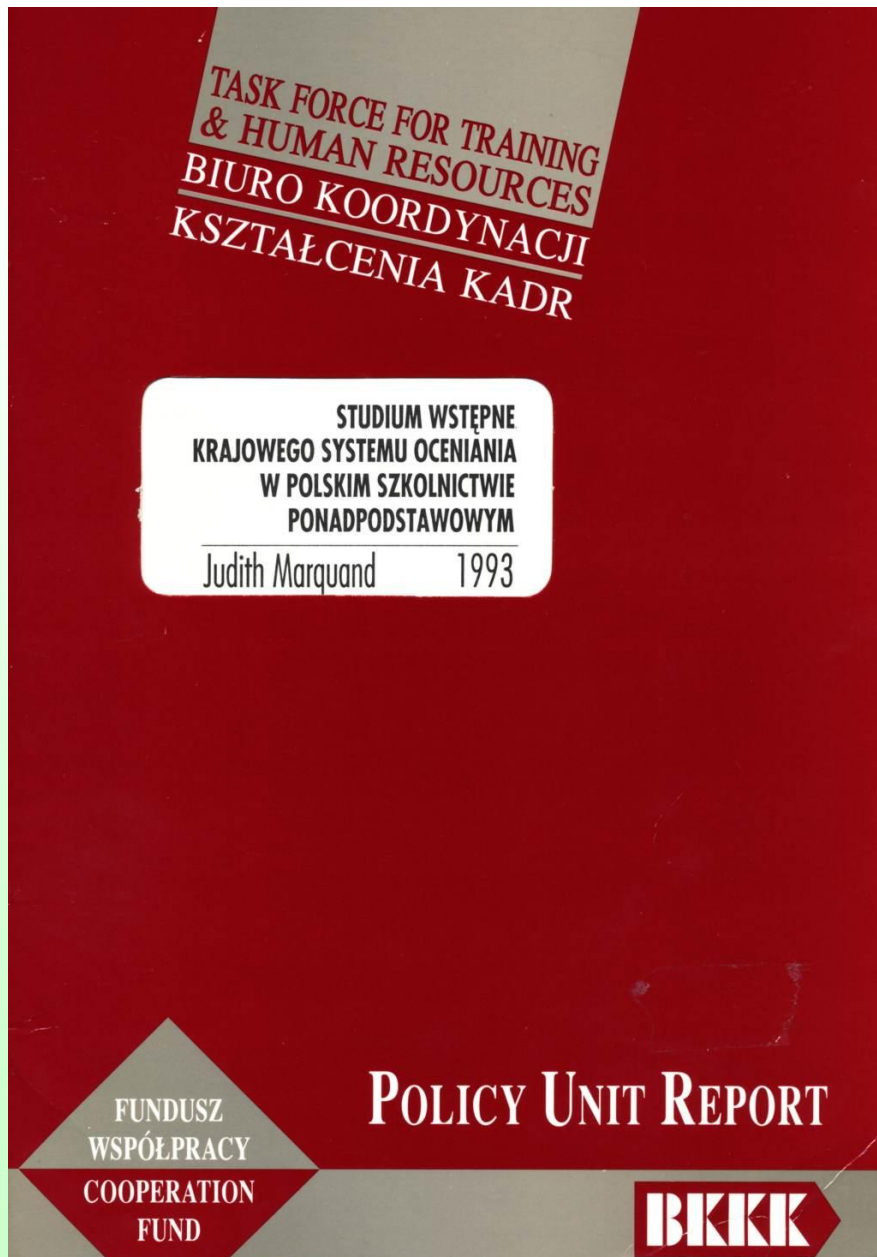
1. W jaki sposób egzaminy mogą sprzyjać poprawianiu jakości kształcenia w szkole?
2. W czym może pomagać analiza wyników egzaminów szkole?
3. Jak egzaminy mogą pomagać w zarządzaniu szkołą?
4. Jakie zjawiska (procesy) „wypaczają” egzaminy?
5. Co warto (należałoby) zmieniać w egzaminach?

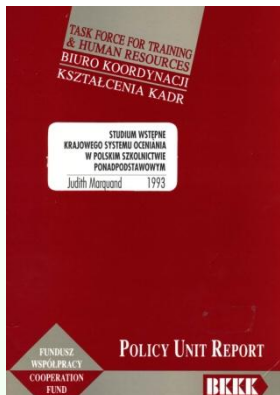
Dyskusja nad egzaminami zewnętrznymi Egzaminy - puszka Pandory czy złoty środek?

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania? (z jakich powodów został wprowadzony, jakie funkcje miał spełniać)
2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?
3. Korzyści z egzaminów (silne ich strony), kłopoty egzaminacyjne (słabe ich strony)
4. Korzystanie z wyników (i nie tylko) egzaminów
5. Krytyka egzaminów (wielość stanowisk)
6. Dokąd mogą zmierzać egzaminy?
7. Na jakiej podstawie ustala się poziom trudności, układu pytania, formułuje tematy?

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania?

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania?

3.5.13 Matura jest jedynie najgorszym przejawem systemu, który wciąż utrudnia popieranie modelu edukacji, w którym uczący się jest punktem centralnym. Przepisy dotyczące oceniania mówią, że „celem oceniania wiedzy i umiejętności ucznia jest (...) pobudzanie jego rozwoju umysłowego (...), uświadomienie mu ewentualnych braków i wdrażanie do systematycznej pracy, samokontroli i samooceny.” (Patrz odnośnik 17). Sądząc po zamierzonych standardach matury jest ona w swej obecnej formie nieadekwatna do tych celów. Jest zbyt wąska w zakresie przedmiotowym i jeszcze węższa pod względem osiągnięć, które testuje. Kryteria jej oceny są mętne i nie istnieje porównywalność standardów w różnych szkołach. Nie zapewnia ona uczniom informacji zwrotnej o ich słabych punktach i nie zachęca do samooceny. Dlatego też nawet w ramach obecnego systemu przeprowadzane są na szczeblu kuratoriów eksperymenty, które mogą uczynić kryteria oceny bardziej jawnymi i rozwinąć porównywalność między szkołami. Ponadto lepsza sieć kontaktów i finansowanie rozwoju umożliwiłoby szybkie upowszechnienie usprawnień. Jednakże usprawnienia takie nie mogą zlikwidować strukturalnych niedostatków matury. Bez zreformowania nie będzie mogła ona stymulować procesu wszechstronnego rozwoju uczniów i ujawniania ich osiągnięć.

4.1.9 Rozwój porównywalności standardów oceniania wymaga opracowania kryteriów wystawiania stopni na egzaminach. Ponieważ prawie wszystkie formy oceniania są pracochłonne i angażują wiele osób, osiągnięcie tej porównywalności wymaga również rozwoju *wspólnej kultury oceniania*, co zakłada osobowe interakcje w wielu różnych formach — szkolenie egzaminatorów i oceniających, zapewnienie zewnętrznej weryfikacji w trakcie egzaminów, rozwoju sieci informacyjnej wraz z publikacjami i seminariami ułatwiającymi wymianę doświadczeń. Wspólne kryteria i wspólna kultura oceniania, zweryfikowane przez jakiś zewnętrzny system, są niezbędnymi warunkami takiego zdecentralizowania niektórych elementów systemu oceniania, by móc brać pod uwagę indywidualne projekty uczniów, prowadzić indywidualną dokumentację osiągnięć lub oceniać programy nauczania przeznaczone dla poszczególnych szkół, a zachowywać przy tym przez cały czas możliwość porównania. *Rekomenduje się podjęcie kroków w celu rozwijania wspólnej kultury oceniania budowanej na bazie silnych sieci kontaktów nauczycielskich, wzmożonego doskonalenia zawodowego oraz zmian instytucjonalnych zalecanych niżej.*

The Phare SMART programme – Komponent 02

Program SMART z serii Programów Phare wspomagał przygotowanie reformy systemu edukacji przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Głównymi obszarami prac Programu SMART były:

- przygotowanie propozycji rozwiązań w zakresie finansowania szkół, poprawy efektywności ich pracy i poradnictwa zawodowego (komponent 01),
- przygotowanie krajowego systemu egzaminowania w szkołach, w szczególności nowego typu egzaminu maturalnego (komponent 02),
- stworzenie możliwości tworzenia nowych programów nauczania i przygotowanie odpowiedniej metodyki nauczania (komponent 03),
- wprowadzenie systemu akredytacji połączonej z nowymi programami nauczania w kolegiach nauczycielskich (komponent 04).

W ramach komponentu 02 SMART wspomagał (od czerwca 1997 do maja 1999) Program NOWA MATURA przygotowujący nowy egzamin maturalny. Działania Programu SMART polegały na intensywnym szkoleniu – we współpracy z partnerami z Anglii i Holandii – około stu polskich uczestników reprezentujących najważniejsze maturalne przedmioty nauczania oraz zespół odpowiedzialny za organizację egzaminu.

W ramach komponentu pracował także zespół (we współpracy z partnerami ze Szkocji), projektujący system monitorowania oświaty, który przeprowadził badania pilotażowe i przygotował dla MEN projekt instytucji monitorującej oświatę.

Jednym z efektów prowadzonych szkoleń stały się opracowania, które przygotowali uczestnicy Programu. Przedstawiamy je Czytelnikom jako przykłady rozwiązań i jako materiały szkoleniowe.

Zainteresowanych bliższymi informacjami o komponencie 02 Programu SMART zapraszamy do skontaktowania się z Wydziałem Matur lub Wydziałem Egzaminatorów i Programów Doskonalenia Nauczycieli Centralnej Komisji Egzaminacyjnej albo z jedną z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych (Gdańsk, Katowice, Kraków, Łomża, Łódź, Poznań, Warszawa, Wrocław).

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania?

2. Czy szkoła zaprzestanie uczyć jedynie „pod egzaminy”?

Tak. Proponowane zmiany wpisane do podstaw programowych mają ustalić nową równowagę między trzema zasadniczymi celami szkoły: przekazaniem wiedzy, kształceniem umiejętności oraz wychowaniem. Temu celowi służy przesunięcie kształcenia według dyscyplin akademickich do gimnazjum oraz nauczanie blokowe w klasach IV – VI szkoły podstawowej. Odejście od nauki „pod egzamin” ułatwi także położenie wyraźnie większego akcentu na kształcenie konkretnych umiejętności i postaw.

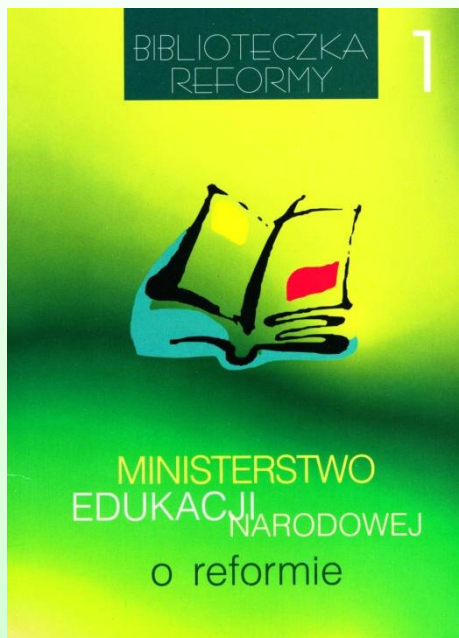
BIBLIOTECZKA
REFORMY

1

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ
o reformie

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania?

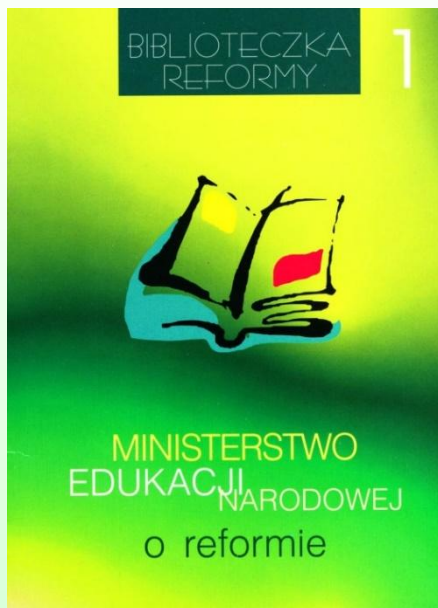

1. Po co wprowadzamy w Polsce ocenianie zewnętrzne i kto będzie się tym zajmował?

Wprowadzenie zewnętrznego oceniania jest naturalną konsekwencją zwiększania autonomii szkoły. Szkoła sama będzie mogła tworzyć zestawy programów nauczania dla poszczególnych klas, uwzględniając przy tym treści zawarte w podstawach programowych. Aby nie doprowadziło to do nadmiernego różnicowania treści i poziomu kształcenia Ministerstwo Edukacji Narodowej będzie prowadziło sprawdzanie osiągnięć wszystkich uczniów polskich szkół, według tych samych kryteriów i procedur. Zapewniona zostanie tym samym możliwość porównywania osiągnięć uczniów w różnych szkołach oraz samych szkół. System oceniania zewnętrznego organizować będzie: Centralna Komisja Egzaminacyjna oraz okręgowe komisje egzaminacyjne. Instytucje te, w oparciu o jednolite kryteria, opracują i ogłoszą wymagania egzaminacyjne, przygotują zadania, przeprowadzą sprawdziany i egzaminy, ocenią prace uczniów, a następnie prześlą wyniki egzaminów zainteresowanym osobom i instytucjom.

Ocenianie zewnętrzne będzie wzmacniać jedność programową systemu edukacji narodowej w warunkach pluralizmu oferty programów i podręczników dla szkół, dostarczy rzetelnych informacji o zgodności kształcenia w szkołach z treściami określonymi w podstawach programowych, będzie dostarczało przesłanek do korygowania pracy szkół.

1. Jakie są źródła obowiązującego systemu egzaminowania?

2. Dlaczego na maturze będą cztery przedmioty?

Regulamin Nowej Matury przewiduje, że każdy absolwent szkoły średniej, by uzyskać świadectwo maturalne, będzie musiał zdać egzamin z czterech przedmiotów – trzech obowiązkowych: język polski, język obcy, matematyka (na poziomie podstawowym lub rozszerzonym) oraz jednego wybranego przez ucznia. Oczekujemy, że uczelnie wyższe przyjmując kandydatów na studia będą uwzględniały wyniki egzaminu maturalnego. Absolwent, który będzie chciał mieć możliwość ubiegania się o przyjęcie na różne kierunki studiów, będzie mógł zdawać egzamin maturalny z jeszcze jednego wybranego przedmiotu. Wynik tego egzaminu zostanie odnotowany na świadectwie maturalnym.

2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?

Funkcje egzaminów w systemie oświaty

- ❖ Funkcja regulacyjna
- ❖ Funkcja diagnostyczna
- ❖ Funkcja informacyjna
- ❖ Funkcja selekcyjna

2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?

CELE OCENIANIA ZEWNĘTRZNEGO

- **diagnozowanie osiągnięć edukacyjnych uczniów,**
- **ocena jakości oddziaływań edukacyjnych szkoły,**
- **zapewnienie porównywalności zaświadczeń, świadectw i dyplomów bez względu na miejsce ich wystawienia.**

2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?

Cechy egzaminów zewnętrznych w Polsce

- Obowiązkowe (sprawdzian i egz. gimnazjalny)
- Przede wszystkim oceniają opanowanie wiedzy i umiejętności zapisanych w podstawie programowej
- Standaryzowane dla całego kraju
- Nadzorowane zewnętrznie
- Finansowane przez państwo

2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?

Co sprawdzają egzaminy

- podstawa programowa wykształcenia ogólnego
- zoperacjonalizowane cele szczegółowe
- wybrane umiejętności dające sprawdzić się w formie pisemnej w niezbyt długim czasie

wyjątki

- aspekty praktyczne egzaminów

2. Czym się charakteryzuje obecny system egzaminacyjny?

Matura dzisiaj

- Reguły takie same dla wszystkich
- Zewnętrzna
- Porównywalna
- Obiektywna
- Lojalna wobec zdających
- Uwzględniająca zmiany planów życiowych
- Obudowana wieloma informacjami
- Nowoczesna – bez TI nie byłaby możliwa

3. Korzyści z egzaminów (silne ich strony), kłopoty egzaminacyjne (słabe ich strony)

Korzyści (silne strony egzaminów)

- informacje o osiągnięciach uczniów
- przesłanki podejmowania decyzji
- dostosowania – każdemu według możliwości

Kłopoty egzaminacyjne (słabe strony)

- organizacja roku szkolnego,
- dostosowania – trafność, warunki, przygotowanie arkuszy
- niesamodzielności (unieważnienia)
- sprawdzanie zadań (egzaminatorzy)
- Nadznaczenie wyników szkoły w formalnej społecznej ocenie szkoły

3. Korzyści z egzaminów (silne ich strony), kłopoty egzaminacyjne (słabe ich strony)

4. Korzystanie z wyników (i nie tylko) egzaminów

Odbiorcy wyników:

- Uczeń (zdający) i jego rodzice
- Nauczyciel
- Dyrektor szkoły
- Organ prowadzący
- Placówki doskonalenia nauczycieli
- Organizacje pracujące dla oświaty (rynek edukacyjny)
- Media
- Kurator oświaty
- Uczelnie
- MEN
- Sejm (politycy)
- Opinia publiczna

4. Korzystanie z wyników (i nie tylko) egzaminów

Odbiorcy wyników:

➤ **Dyrektor szkoły**

Otrzymuje z OKE

- ✓ Zbiorcze wyniki szkoły
- ✓ Indywidualne wyniki każdego ucznia (z dokładnością do 1 punktu)
- ✓ Zestawienia liczbowe (szkoła w kontekście innych)
- ✓ Raporty i sprawozdania

Poza tym ma do dyspozycji

- Dane EWD
- Kalkulator EWD
- Opracowania tematyczne (np. artykuły, wyniki badań, materiały PTDE itd.)

5. Krytyka egzaminów (wielość stanowisk)

Nurty krytyki (niektóre):

- ❑ Uczenie „pod testy”
- ❑ Słaba porównywalność
- ❑ Niereprezentatywność wobec podstawy programowej
- ❑ Sprzyjają „treningowi” a nie rozwojowi uczniów
- ❑ Niski poziom analiz (ilościowych – statystyki)

5. Krytyka egzaminów (wielość stanowisk)

Argumenty krytyków „testomanii”: egzaminy ponoć...

- zmuszają szkoły do uczenia pod testy, ograniczają motywację nauczycieli, czy uczenie pod test jest błędem? Czy tylko egzamin lub test decyduje o motywacji nauczyciela?
- nie mierzą ważnych umiejętności, w odróżnieniu od innych metod ewaluacji?
- ograniczają horyzonty uczniów, czyli uczeń myśli tylko o egzaminie, jedynie test go motywuje
- sprzyjają segregacji uczniów i szkół, czyli egzaminy segregują najlepszych

5. Krytyka egzaminów (wielość stanowisk)

Argumenty krytyków „testomanii”: egzaminy ponoć...

- zmuszają szkoły do uczenia pod testy, ograniczają motywację nauczycieli. **czy uczenie pod test jest błędem? Czy tylko egzamin lub test decyduje o motywacji nauczyciela?**
- nie mierzą ważnych umiejętności, w odróżnieniu od innych metod ewaluacji?
- ograniczają horyzonty uczniów, **czyli uczeń myśli tylko o egzaminie, jedynie test go motywuje**
- sprzyjają segregacji uczniów i szkół, **czyli egzaminy segregują najlepszych**

5. Krytyka egzaminów (wielość stanowisk)

Ukryte wymiary egzaminów zewnętrznych

- Egzaminy motywują
- Egzaminy doskonalą
- Egzaminy różnicują
- Egzaminy obnażają
- Egzaminy ograniczają
- Egzaminy wypaczają

6. Dokąd mogą zmierzać egzaminy?

Egzaminy składową systemu oświaty

- Logistyka,
- e-ocenie,
- e-egzaminy
- Egzaminy praktyczne
- W stronę kreatywności
- Ku personalizowaniu

6. Dokąd mogą zmierzać egzaminy?

Egzaminy w procesie zmian szkoły

- ❖ Zmiany paradygmatu kształcenia a egzaminy
- ❖ Egzaminy regulują
- ❖ Egzaminy na miarę szkoły
- ❖ W stronę kreatywności
- ❖ Ku personalizowaniu
- ❖ Jak wpływać na egzaminy?
- ❖ Jak korzystać z egzaminów?

Dyskusja nad egzaminami zewnętrznymi Egzaminy - puszka Pandory czy złoty środek?

Pytania (problemy) do dyskusji:

1. W jaki sposób egzaminy mogą sprzyjać poprawianiu jakości kształcenia w szkole?
2. W czym może pomagać analiza wyników egzaminów szkole?
3. Jak egzaminy mogą pomagać w zarządzaniu szkołą?
4. Jakie zjawiska (procesy) „wypaczają” egzaminy?
5. Co warto (należałoby) zmieniać w egzaminach?

wnętrznych

Program bez wpływu na maturę

Dr Dominika Hapka-Żmich Jeżeli ktoś poprawia maturę, powinien zdawać ten egzamin zgodnie z obowiązującą w danym momencie podstawą programową

Czy między arkuszami maturalnymi dla młodszych i starszych roczników są duże różnice? Czy egzamin dla osób poprawiających w tym roku maturę był nieporównywalnie trudniejszy?

Tak. W tym roku, pierwszym roku tzw. nowej matury, problem ten szczególnie uwidocznił się na arkuszach z biologii i chemii. Wiele ubiegłorocznych absolwentów poświęciło cały rok tylko na to, aby przygotować się do matury jeszcze raz, podwyższając wyniki i spełnić ostatecznie swoje marzenia np. o medycynie. Niestety, arkusze nowej i starej matury znacznie różniły się poziomem trudności.

Zdaniem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej arkusze się różniły, bo uczniowie kończący w tym roku szkołę średnią byli przygotowywani do matury zgodnie z inną podstawą programową.

Różnice w podstawach programowych, np. dla biologii czy chemii, są naprawdę niewielkie. W związku z tym nie można zakładać, że powodem dużo

niższych wyników dla starej matury jest wyłącznie różnica w programie. Mogę odnieść się tu do poziomu wiedzy i uzyskanych na egzaminie maturalnym wyników uczestników naszych kursów. Odnotowaliśmy wśród uczniów nowej podstawy programowej bardzo wysokie wyniki z biologii i chemii (bardzo dużo wyników w granicach 85-95 proc.). Uczniowie poprawiający np. biologię lub chemię, napisali swoją starą maturę o około 5-10 proc. słabiej. Wiem, że ci uczniowie byli przygotowani bardzo dobrze, mieli znacznie większą wiedzę (bo poświęcili o rok więcej czasu na jej zdobycie) i uważam, że gdyby otrzymali na maturze nowy arkusz – prawie wszyscy z nich napisaliby maturę na 95-100 proc. I tym samym mieliby zagwarantowane miejsce na medycynie już w pierwszej turze rekrutacji.

Jak można rozwiązać ten problem?

Każdy okres przejściowy powoduje pewne zawirowania i niesprawiedliwości. Moim zdaniem rozwiązaniem tego pro-

FOT. MATERIAŁY PRAKTYCZNE

Dr Dominika Hapka-Żmich, właściciel Centrum Edukacyjnego Maturita

blemu jest bardzo proste. Jeżeli ktoś poprawia maturę, ponieważ nie dostał się na zamierzone studia w naborze ze swoim rocznikiem – powinien zdawać egzamin maturalny zgodnie z obowiązującą w danym momencie podstawą programową. Wówczas każdy miałby równe szanse. Czy maturzyści będą ubolewać nad tym, że muszą przygotowywać się do egzaminu według innej podstawy programowej? Porównując program i arkusze nowej i starej podstawy – nie sądzę. Ta problemowa sytuacja nie będzie trwała już długo, bowiem od 2019 r. matura będzie ujednolicona. Chyba że znów czeka nas kolejna reforma i historia

będzie się powtarzać. A powrót do egzaminów wstępnych na studia? Cóż, ujednolicenie matury spowoduje brak konieczności wprowadzania egzaminów wstępnych.

Zdaniem niektórych tylko powrót do jednolitych, corocznych egzaminów wstępnych na studia rozwiązuje problem nieporównywalności matur.

Niezależnie od tego, czy kryterium naboru na studia byłoby wynik egzaminu maturalnego, czy wynik egzaminów wstępnych – osoby, które zdały maturę wiele lat temu, bez gruntownego przygotowania praktycznie nie mają szans. W związku z tym to, czy przyszły student przygotowuje się do matury, czy do egzaminów wstępnych, tak naprawdę nie ma większego znaczenia. Jedynym plusem egzaminów wstępnych byłby brak ciągłego podwyższania progów rekrutacyjnych, np. na medycynie. Wiele osób poprawia w danym roku tylko jeden przedmiot maturalny, uzyskując sumarycznie po 2-3 latach bardzo wysokie noty. Coroczne egzaminy wstępne zlikwidowałyby zjawisko pompowania wyników matury z roku na rok.

Rozmawiała Urszula Mirowska-Łoskot